

Vergaderjaar 2021–2022

31 293

Primair Onderwijs

31 289

Voortgezet Onderwijs

Nr. 611

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 maart 2022

Elke leerling moet zich vrij en veilig kunnen voelen op school. Juist op school, waar onze kinderen zich ontwikkelen en ontdekken wie ze zijn. Juist daar verdient iedere leerling de vrijheid en veiligheid om onvoorwaardelijk zichzelf te kunnen zijn, om fouten te durven maken, en om zich uit te spreken als er iets niet goed gaat. Alleen dan lukt het leerlingen om het beste uit zichzelf te halen, en te worden wie ze zijn. Helaas is de pijnlijke realiteit dat nog lang niet iedere leerling en leraar zich vrij en veilig voelt op school. Want hoewel we in de veiligheidsmonitor 2021 zien dat het vaak goed gaat, blijken er ook nog altijd tienduizenden leerlingen te worden gepest en lastiggevallen.¹ Meisjes waren in 2021 vaker slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan in 2018. Het veiligheidsgevoel van lhbt-leerlingen is slechter vergeleken met 2018, en in 2021 worden zij vaker opzettelijk lastiggevallen door anderen. Leerlingen willen ook minder graag vrienden zijn met lhbt-leerlingen en het minst graag met transgendermeisjes. In het primair onderwijs, en nog vaker in het voortgezet onderwijs, blijken zelfs docenten zich soms schuldig te maken aan het pesten van leerlingen.

Naast dit pesten en lastigvallen blijkt ook nog eens dat het melden van incidenten, en in het geval van ernstige incidenten het doen van aangifte, problematisch blijft. Ook in eerdere debatten met de Kamer is dit aan de orde gekomen.² Het valt op dat veel leerlingen het niet durven te melden (39% in het po en 17% in het vo), of het niet nodig vinden het te melden wanneer zij gepest worden, en dat leraren in het primair onderwijs minder geneigd zijn geweldsincidenten te melden. Als er dan al melding wordt gedaan, blijkt het vaak ook aan de opvolging van die meldingen door de

¹ «Veilig op school. Landelijke veiligheidsmonitor 2020–2021: veiligheidsbeleid en veiligheidsbeleving in het primair en voortgezet onderwijs», ResearchNed, januari 2022; Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

² Kamerstuk 29 240, nr. 117

school te schorten, wat nog weer verder bijdraagt aan een lagere meldingsbereidheid.

Achter al deze kille cijfers en verontrustende statistieken schuilen verschrikkelijke verhalen, die mij aan het hart gaan. Je zal als ouder maar te horen krijgen dat je kind op school wordt betast door een docent. Je zal als leerling maar dag in, dag uit gepest worden en nergens terecht kunnen, nergens écht geholpen worden. Of een leerling of leraar die na een lange, persoonlijke worsteling besluit uit de kast te komen, en vervolgens gepest wordt, voortdurend nare opmerkingen te horen krijgt, en alleen komt te staan. Hoe eenzaam voel je je dan?

In de documentaire «Eindeloos gepest» zagen we welke verschrikkelijke, ultieme consequentie pesten en onveiligheid op school kan hebben voor een kind. Ik kreeg een knoop in mijn maag van die uitzending. De gedachte dat nog steeds zoveel leerlingen wekelijks, of zelfs dagelijks, hiermee te maken hebben raakt me heel erg, maar het maakt me ook strijdbaar. Het is immers leed dat we als samenleving kunnen, en moeten voorkomen.

Ik ga me daarom met hart en ziel inzetten om ervoor te zorgen dat iedere leerling en al het onderwijspersoneel zich vrij en veilig kan voelen op school, en dat de slachtoffers van pesten geholpen worden. Samen met leraren, schoolleiders, schoolbesturen én leerlingen wil ik zorgen dat het beleid van scholen op dit vlak minder vrijblijvend wordt. We moeten bovendien eerder en beter zicht krijgen op de plekken waar het mis gaat, om vervolgens sneller te kunnen ingrijpen. Daarnaast moeten ouders, leerlingen en onderwijspersoneel die te maken krijgen met onveiligheid hun ervaringen en klachten veilig en laagdrempelig kunnen melden, en deze klachten moeten ook worden opgevolgd en tot daadwerkelijke verbetering leiden.

Ik ben vastbesloten om hier werk van te maken, zodat niemand meer het gevoel heeft te moeten ontsnappen aan school, en aan zichzelf. Dat doe ik met een aantal maatregelen, die ik hieronder toelicht.

Maatregelen komende jaren

Er is dus werk aan de winkel. Recente maatschappelijke ontwikkelingen hebben ons wederom doen inzien hoe wijd verbreid ervaringen van onveiligheid zijn en hoe moeilijk het vaak voor slachtoffers is om naar voren te treden en gehoor te vinden. Als we, naast al die recente signalen, bedenken dat de evaluatie van de Wet veiligheid op school liet zien dat het sociale veiligheidsbeleid op veel scholen de afgelopen jaren op papier wel goed geregeld is maar nog niet altijd binnen de school echt leeft, zie ik dat er hier nog een stevige uitdaging ligt. Ik wil daarom de komende tijd aan de slag op drie punten: 1) de lat verder omhoog ten aanzien van de sociale veiligheid zodat alle leerlingen en leraren zich vrij en veilig voelen; 2) betere hulp en nazorg voor leerlingen en ouders als het onverhoopt toch niet goed loopt en 3) waar nodig eerder en steviger ingrijpen. Bij de uitwerking en het nastreven van deze ambities zal specifiek aandacht zijn voor kwetsbare leerlingen zoals lhbtj-jongeren en meisjes. We gaan daarbij uit van wat er specifiek voor nodig is om hun (gevoel van) veiligheid te vergroten. Dit doen we door gerichte aandacht binnen generieke interventies en met aanvullende maatregelen speciaal voor deze groepen.

De lat omhoog op het gebied van sociale veiligheid

Alle leerlingen moeten zich veilig en vrij voelen op school. Een veilig schoolklimaat waarin alle leerlingen gelijkwaardig worden behandeld is

een voorwaarde om tot ontwikkeling en leerprestaties te komen. Scholen moeten actief werken aan een open cultuur. Zij moeten ook een glashelder normenkader hebben zodat voor iedereen duidelijk is wat wel kan en wat niet kan. Sociale veiligheid is namelijk iets van de hele school. Naast de schoolleider, die hier een cruciale rol heeft, moet elke bestuurder, leraar, conciërge en leerling zich medeverantwoordelijk voelen voor een veilig schoolklimaat. Het is daarom van belang dat iedereen betrokken is bij het opstellen en evalueren van het beleid. Op die manier zorgen we ervoor dat dat beleid ook echt doorleefd raakt.

Samen verantwoordelijk

Het juridisch kader voor een veilig en vrij schoolklimaat bestaat uit een samenstel van artikelen in de sectorwetten over de zorgplicht veiligheid op school³ en de burgerschapsopdracht.⁴ Voor onderwijspersoneel geldt daarnaast natuurlijk de Arbowetgeving. Om de veiligheid van leerlingen verder te waarborgen is er ook een meld- en overlegplicht voor respectievelijk onderwijspersoneel en schoolbesturen bij een redelijk vermoeden van een seksueel misdrijf,⁵ en de VOG-screening van onderwijspersoneel. Maar, zoals de evaluatie van de Wet veiligheid op school liet zien, is deze juridische basis pas het startpunt. Uiteindelijk gaat het er om dat de scholen dit kader binnen de school omzetten in het eigen praktische veiligheidsbeleid. Het is zaak dat er een goed doordacht en gedragen veiligheidsbeleid ligt, dat is opgesteld in samenspraak met de MR en de leerlingenraad en waarvan iedereen op school de inhoud kent en weet welke bijdrage hij of zij daar zelf aan kan leveren. Vervolgens moet dat in de praktijk worden gebracht door betrokkenen goed te informeren, een samenhangende preventieve aanpak te ontwikkelen en kordaat te handelen bij incidenten. Ten slotte is de voorbeeldrol van het onderwijspersoneel in integer gedrag van groot belang voor een respectvolle en lerende schoolcultuur. Ik zal scholen hierin optimaal blijven faciliteren en ondersteunen, onder andere samen met de Stichting School en Veiligheid (hierna: SSV).

Het begint in de klas

Scholen moeten de waarde van veiligheid en gelijkheid overbrengen op hun leerlingen. Het gaat er om leerlingen te leren zelf kritisch te denken waarbij democratische waarden en vaardigheden, het leren omgaan met andere meningen, gelijkwaardigheid en diversiteit wezenlijke onderdelen vormen van de onderwijsinhoud. De aangescherpte burgerschapswet is een belangrijke eerste stap. De komende tijd zet ik in op een stevige ondersteuningsstructuur om scholen te ondersteunen bij een succesvolle implementatie van die wet. Conform het amendement van het lid Paul c.s. (Kamerstuk 35 925 VIII, nr. 99) is hierbij specifieke aandacht voor het bespreekbaar maken van gevoelige maatschappelijke thema's. Er is € 500.000,- toegevoegd aan de middelen die reeds beschikbaar zijn gesteld voor de ondersteuningsstructuur burgerschap zodat dit thema stevig verankerd wordt in deze structuur. In dat kader ben en blijf ik met leraren in gesprek om te zorgen dat de middelen worden uitgegeven op een manier die aansluit bij hun behoeften. Ik ben bezig die ondersteuningsstructuur op te zetten. Vanaf 1 juli 2022 zal de nieuwe structuur in

³ Wet van 4 juni 2015 tot wijziging van enige onderwijswetten in verband met het invoeren van de verplichting voor scholen zorg te dragen voor de veiligheid op school (Stb. 2015, nr. 238).

⁴ Wet van 23 juni 2021 tot wijziging van een aantal onderwijswetten in verband met verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs (Stb. 2021, nr. 320).

⁵ Zie artikel 4a van de Wet op het primair onderwijs, artikel 4a van de Wet op de expertisecentra en artikel 3 van de Wet op het voortgezet onderwijs.

werking zijn.⁶ Ik ben van mening dat alle docenten de vaardigheden hiertoe heel goed in de vingers moeten hebben. Scholen worden ondersteund in het ontwikkelen van een doelgerichte en samenhangende aanpak die wordt vertaald naar zowel lesinhoud als schoolklimaat. Leraren worden zo beter toegerust om ongewenst gedrag sneller te herkennen, beter bespreekbaar te kunnen maken in de klas (ook als het ingewikkeld wordt) en te weten hoe ze moeten handelen als er incidenten plaatsvinden op school. Ook financier ik samen met mijn collega, de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, SSV en de Gender en Sexuality Alliances (GSA's). De bewezen effectieve methode van de GSA's draagt bij aan een sociaal veilig schoolklimaat. In aanvulling daarop doen wij onderzoek naar wat gepeste lhbt-jongeren zelf aangeven nodig te hebben om zich veilig te voelen op school. Door de kerndoelen op deze onderwerpen aan te scherpen en voldoende ruimte te creëren in het curriculum zorg ik dat dit goed aan bod kan komen in de klas. Op deze manier hebben zowel leerlingen als docenten de handvatten om zich vrij en veilig te voelen binnen de school.

In de coronaperiode hebben leerlingen ook op het vlak van socialisatie en persoonsvorming achterstanden in hun ontwikkeling opgelopen. In gesprekken met schoolleiders geven zij aan dat er sprake is van een toenemende polarisatie en verstoring van het groepsvormingsproces in veel klassen. Vanuit de zorgplicht voor een veilig en vrij schoolklimaat en de burgerschapsopdracht is het juist nu van belang dat scholen zich extra inspannen om de leerlingen kennis van en respect voor pluriformiteit bij te brengen, en zo binnen de school zorg te dragen voor een omgeving waarin alle leerlingen (en leraren) zich veilig, vrij en geaccepteerd weten.

Invoeren meldplicht

Als een school te maken krijgt met ernstige incidenten zoals bijvoorbeeld wapenbezit, geweld richting een docent of drugsgebruik in de school dan verwacht ik dat de school dat direct meldt bij de inspectie en daarbij ook aangeeft hoe dat incident is afgehandeld. In de praktijk blijkt dat niet voor alle scholen vanzelfsprekend. Dat zou het in mijn ogen wel moeten zijn. Daarom ga ik, zoals uw Kamer ook verzocht heeft, in aanvulling op het bestaande juridisch kader, werk maken van een meldplicht voor scholen voor incidenten van ernstige sociale onveiligheid.⁷ Daarmee krijgen we meer zicht en grip op wat er gebeurt op scholen en hoe zij met incidenten omgaan. Deze meldplicht wil ik in samenhang uitwerken met de bestaande meld- en overlegplicht bij vermoedens van seksuele misdrijven en de toegezegde uitbreiding daarvan. Ik kom hier voor de zomer op terug.

Versterken monitor sociale veiligheid

Naast de landelijke monitor die eens in de twee jaar wordt uitgevoerd hebben scholen de verplichting elk jaar binnen de school te monitoren hoe het staat met de sociale veiligheid van de leerlingen. Om nog beter zicht te krijgen op die veiligheid zet ik in op punten waarmee die jaarlijkse monitoring kan worden versterkt. Ik denk daarbij allereerst aan een uitbreiding naar het onderwijspersoneel zodat scholen ook meer zicht krijgen op de veiligheidsbeleving van het onderwijspersoneel. Daarnaast wil ik dat de monitoring van de leerlingen wordt verbreed en verdiept. Op die manier krijgen scholen een scherper en completer beeld van de

⁶ Hiermee beantwoord ik het verzoek van uw Kamer d.d. 24 februari 2022 om een stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van het amendement van het lid Paul c.s. (Kamerstuk 35 925 VIII, nr. 99).

⁷ Kamerstuk 31 289, nr. 491

actuele stand van de sociale veiligheid op hun school. Dit beeld is nodig om te komen tot een goed afgewogen veiligheidsbeleid voor zowel de leerlingen als het personeel. Ook krijgt de inspectie daarmee betere informatie die zal worden ingezet voor het toezicht en zal worden uitgewisseld met de Nederlandse Arbeidsinspectie wat betreft het onderwijspersoneel. Voor de zomer zal ik uw Kamer informeren over de voortgang op dit punt.

Betere hulp voor leerlingen en ouders

Mocht het op scholen ondanks bovenstaande inspanningen toch misgaan dan is het belangrijk dat leerlingen, maar ook ouders en onderwijspersoneel, hun ervaringen van onveilige situaties altijd kunnen melden op een plek die laagdrempelig en in hun ogen ook betrouwbaar is. Vervolgens is het zaak dat zij daar ook echt geholpen worden. Daarbij moeten we niet uit het oog verliezen dat het nooit de verantwoordelijkheid van slachtoffers is om iets te melden, of dat we klaar zijn als er een meldpunt is. Het is de verantwoordelijkheid van de school om te zorgen voor een veilige omgeving, zoals ik in het voorgaande ook heb aangegeven. Maar áls een leerling of een docent iets wil bespreken, moet daar wel de ruimte voor zijn. Hoe belangrijk dat is, hebben we de afgelopen maanden duidelijk gezien. Uw Kamer heeft daarover ook een motie aangenomen.⁸

Inrichten meldpunt

Daarom ben ik in overleg met partijen over het oprichten van een meldpunt. Dat meldpunt moet laagdrempelig en onafhankelijk zijn. Hierover voer ik ook gesprekken met leerlingen, onderwijspersoneel en ouders om na te gaan welke behoeftes er precies zijn ten aanzien van het doen en afhandelen van meldingen van onveilige situaties. Dit voorjaar wil ik daar goede voortgang in geboekt hebben en zal ik uw Kamer daarover informeren. Ik wil daarnaast ook inzetten op het verbeteren en verstevigen van bestaande structuren. Zo is het zinvol om te investeren in het bestaande meldpunt van de vertrouwensinspecteurs bij de inspectie. Deze inspecteurs moeten breder bekend en beter bereikbaar zijn zodat ouders, leerlingen en ook personeel door hen gehoord en ondersteund kunnen worden.

Verbeteren klachtenstelsel

Scholen zijn verplicht een klachtenregeling vast te stellen zodat ouders, leerlingen en personeelsleden een klacht in kunnen dienen als er zich een ongewenste situatie voordoet. Maar deze procedure is lang niet altijd effectief, zoals het rapport van BALANS liet zien. Ook evaluaties van de klachtenprocedure in 2013 en 2019 hebben laten zien dat er nog ruimte is voor verbetering van de afhandeling van klachten.⁹ Zo blijkt voor een deel van de betrokkenen de klachtenprocedure een te hoge drempel en wordt een uitspraak van de klachtencommissie door scholen niet altijd goed opgepikt om te werken aan het probleem dat aan de klacht ten grondslag ligt. Dit moet beter en daarom is een onderzoek uitgezet waarbij het doel is te komen tot aanbevelingen om het klachtenstelsel te verbeteren. Het onderzoek zal voor de zomer worden afgerond. Op basis daarvan kom ik met voorstellen om die verbeteringen te realiseren.

⁸ Kamerstuk 31 289, nr. 484

⁹ Kamerstuk 33 400 VIII, nr. 157 en Kamerstuk 35 000 VIII, nr. 177.

Eerder ingrijpen als dat nodig is

Ondanks alle inzet en inspanningen weten we dat er zich altijd onwenselijke situaties voor kunnen doen. Een sociaal veilig en vrij schoolklimaat vergt elke dag aandacht en inzet. Om sociale onveiligheid in het onderwijs goed en effectief in kaart te brengen en om tijdig te kunnen ingrijpen is het toezicht van groot belang. Ik wil de komende tijd werken aan verbetering van het toezicht op de sociale veiligheid in het onderwijs. Ik kom hier voor de zomer bij uw Kamer op terug.

Intensiveren toezicht

Ik vind het belangrijk dat sociale veiligheid een prominentere positie in het toezicht krijgt. Daarom gaan we kijken hoe daar binnen het bestaande bestuurs- en risicogerichte toezicht vorm aan gegeven kan worden. Ik denk dan enerzijds aan het ophalen en meenemen van meer signalen in de jaarlijkse risicoanalyse, en anderzijds aan het in een eerder stadium actie ondernemen richting scholen indien er zich een risico lijkt voor te doen. Op die manier zal de sociale veiligheid bij meer onderzoeken expliciet worden betrokken. Het is dan sneller zichtbaar indien een school de sociale veiligheid en de burgerschapsopdracht niet op orde heeft. En zeker als een school zich vervolgens niet snel genoeg verbetert, kan er sneller worden ingegrepen. Ik kijk uit naar een snelle behandeling van dit voorstel.

Uitbreiden bestuurlijk instrumentarium

Recent is aan uw Kamer het wetsvoorstel aangeboden waarmee het bestuurlijk instrumentarium (Kamerstuk 35 920) wordt uitgebreid.¹⁰ Hiermee zetten we een flinke stap in de goede richting. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk om steviger in te grijpen bij misstanden en vormt een solide sluitstuk van het toezicht. Het biedt een grondslag om een aanwijzing te geven aan een bevoegd gezag wanneer sprake is van wanbeheer. Daaronder wordt ook verstaan het structureel handelen in strijd met de zorgplicht voor de veiligheid of het burgerschapsonderwijs. Als een bevoegd gezag een gegeven aanwijzing niet opvolgt en de inspectie constateert dat het wanbeheer nog altijd aanwezig is, kan de bekostiging worden beëindigd.

Bestrijden antidemocratische tendensen in het onderwijs

Ik maak mij daarnaast grote zorgen over antidemocratische tendensen in het onderwijs. Die zijn onacceptabel in een democratische rechtsstaat, en al helemaal in het onderwijs. We moeten ervoor zorgen dat kinderen niet allerlei giftige ideeën krijgen toegediend die onze rechtsstaat ondermijnen. Dat hoort ook bij een vrij en veilig onderwijs, waar men dat ook geniet.

Zo leven er zorgen bij uw Kamer over informele lesinstituten die al dan niet doelbewust jongeren vervreemden van de samenleving en polarisatie aanwakkeren. Ik deel die zorgen. Je moet er niet aan denken dat kinderen op school les krijgen van een docent die banden heeft met radicale groeperingen; of dat kinderen op een weekendschool te horen krijgen dat mannen en vrouwen in beginsel ongelijkwaardig zijn. Jongeren moeten tegen dit soort denkbeelden beschermd worden. Ik sta voor de basiswaarden van onze democratische rechtsstaat en wil er glashelder in zijn dat ik vind dat jongeren geen antidemocratische en antirechtsstatelijke denkbeelden ingeprent mogen krijgen. Daarom is ook in het coalitieak-

¹⁰ Kamerstuk 35 920, nr. 2.

koord opgenomen dat we sneller ingrijpen bij (informele) onderwijsinstellingen en hun vertegenwoordigers die anti-integratief, antidemocratisch of antirechtsstatelijk opereren, dat we de mogelijkheden om dat te doen uitbreiden en onderzoeken op welke manieren dat mogelijk is. In het formele onderwijs maken we daar al werk van door de invoering van de nieuwe burgerschapswet en het ondersteunen van de scholen bij de uitvoering daarvan. Toezicht op en ingrijpen bij informele lesinstituten is in het licht van grondwettelijke vrijheden maar beperkt mogelijk, terwijl tevens uitvoeringstechnische belemmeringen eraan in de weg staan om ook daar voortvarend mee aan de slag te gaan. U bent er ook mee bekend dat ik daarom advies aan de Landsadvocaat vraag, zowel over de definitie van problematisch gedrag (waar ook de activiteiten van deze informele lesinstituten onder vallen) als over de manier waarop we zicht kunnen krijgen op die informele lesinstituten en welke instrumenten we kunnen inzetten om die antirechtsstatelijke activiteiten tegen te gaan.¹¹ Dat doe ik in samenwerking met de departementen van VWS, SZW, JenV en BZK. Daarnaast zal ik in gesprek gaan met het netwerk van gemeenten dat is aangesloten bij de Taskforce Problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse financiering om beter zicht te krijgen op de problematiek die zij mogelijk waarnemen in hun gemeente. Om op landelijk niveau meer zicht te krijgen op de aard én omvang van het probleem zal ik zelf op zeer korte termijn een tijdelijke faciliteit inrichten om signalen te verzamelen over informeel onderwijs waar antirechtsstatelijke zaken voorkomen. Daarbij zal ik ook met scholen en schoolleiders in kaart brengen wat op reguliere scholen de gevolgen zijn van dergelijke invloeden vanuit het informele onderwijs. Vanuit de tijdelijke faciliteit kan een beoordeling van de situatie plaatsvinden en kan waar nodig de juiste instantie aan het werk worden gezet.

Maar ook breder heb ik zorgen over antidemocratische tendensen, als het bijvoorbeeld gaat om het gebruik van lesmateriaal waarin antidemocratische of antirechtsstatelijke waarden worden uitgedragen, of om financiering van onderwijs door organisaties die de rechtsstaat ondermijnen. Daarom kom ik rond de zomer bij u terug met een agenda om deze tendensen tegen te gaan. Daarin neem ik het advies van de Landsadvocaat mee.

Tot slot

In de debatten met uw Kamer over de sociale veiligheid wijst u regelmatig op de spanning tussen de vrijheid en veiligheid van een leerling en de vrijheid van onderwijs die scholen op basis van de Grondwet hebben. Laat ik hierin duidelijk zijn: de vrijheid van onderwijs kan nooit een vrijbrief zijn om passief toe te kijken als een leerling zich niet veilig weet op school. Dat staat voor mij als een paal boven water en raakt de kern van mijn motivatie. De verhouding tussen veiligheid en vrijheid van leerlingen enerzijds en de onderwijsvrijheid anderzijds is echter in zijn geheel een complexe kwestie, zoals ook blijkt uit het advies van de Onderwijsraad: *Grenzen stellen, ruimte laten*. U heeft verzocht dit advies van een beleidsreactie te voorzien. Deze reactie zal u voor de zomer ontvangen. Gezien de complexe materie wil ik daar namelijk uiterst zorgvuldig naar kijken. In die reactie zal ik tevens ingaan op de moties van de leden Gündogan en Simons en van het lid Kwint aangaande identiteitsverklaringen.¹²

Ik begon deze brief met de verhalen van leerlingen en leraren die vreselijke dingen mee hebben gemaakt op school, dingen die op geen

¹¹ Kamerstuk 35 925 XV, nr. 14.

¹² Kamerstuk 31 289, nrs. 489 en 485

enkele manier te rijmen zijn met het idee van een vrije en veilige school. Dat leerlingen al zo jong zo gekwetst worden, raakt je in het diepst van je ziel. Ik kan het niet voorschrijven maar eigenlijk zou iedereen in het onderwijs een documentaire als «Eindeloos gepest» moeten bekijken om doordrongen te raken van de ernst van dergelijke situaties. Het maakt glashelder dat wij hier de grens hier heel helder moeten trekken en alles doen wat in onze macht ligt om die leerlingen te beschermen en hen de kans te geven op te bloeien, zoals zij verdienen. Dat is meer dan een beleidsagenda, het is onze gezamenlijke plicht.

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,
A.D. Wiersma